

UN SEMNAL DE ALARMĂ

Mai sunt doi ani și jumătate și ajungem în 2020. Cuium la care reacția firească este „Ei, și...?” Ca profesor însă, privesc cu îngrijorare spre acest an deoarece este termenul-limită pentru Programul European „Education and Training”, prescurtat „ET-2020”, program la care s-a angajat și România.

Am mai scris despre acest program în paginile *Tribunei învățământului*, dar țin să vă reamintesc două obiective importante: reducerea sub 10% a ratei de părăsire timpurie a școlii și creșterea la peste 40% a ponderii absolvenților de studii superioare în rândul populației în vârstă de 30-34 de ani.

Acest program este parte integrantă a „Strategiei Europa 2020”, adoptată de Consiliul Europei în 2010, strategie care trebuie să asigure o creștere economică inteligentă, bazată pe investiții eficiente în educație, cercetare și inovare, durabilă prin promovarea unei economii mai eficiente, favorabilă incluziunii prin punerea accentului pe crearea de locuri de muncă și pe reducerea sărăciei.

După cum vedeți, condiția numărul unu este „investiția eficientă în educație și cercetare”. Problema noastră este cum definim eficiența.

Prin număr sau prin calitate? Avem peste o sută de universități și câteva zeci de institute de cercetare. Evident, nu cred că numărul acestora asigură eficiența. Mă voi rezuma în continuare doar la sistemul de învățământ superior, lăsând cercetarea pentru altă intervenție.

Anul trecut, Curtea de Conturi a făcut un raport al performanței universităților noastre, raport care, în opinia mea, a tras un semnal de alarmă. Citez: „Deși în România există 103 instituții de învățământ superior, numai 5-6 au o oarecare vizibilitate în topurile care ierarhizează un număr mai mare de universități (1000)”. Afirmția este dură, nu într-un totu adevărată, deoarece clasa mentul universităților depinde de criteriile luate în considerare.

(continuare în pagina 14)

Un semnal de alarmă

(urmare din pagina 1)

Afirmația de mai înainte se referă la așa-numitul Top Shanghai, ale cărui criterii sunt draconice. Dau un singur exemplu: „Câți profesori care predau în universitatea respectivă au luat Nobelul/Medalia Fields“. În clasamente mai lumești, cum este URAP (*University Ranking by Academic Performance*), avem optsprezece universități, poziționate între 594 (Politehnica din București) și 1966 (Universitatea Ovidius din Constanța). E drept însă că din acest clasament sunt excluse artele și științele umaniste. Sigur, performanța academică este importantă (număr de articole publicate în reviste cotate ISI, număr de citări, colaborarea internațională etc.), dar și calitatea absolvenților noștri este la fel de importantă. Or, aceasta se măsoară doar prin absorbția acestora pe piața muncii. Aici avem o problemă!

Același raport afirmă: „Transformarea învățământului superior din România într-un învățământ de masă a provocat și menținut o scădere pronunțată a calității și performanțelor acestuia“. Sunt de acord cu această afirmație cu condiția să adăugăm la ea și modul de finanțare. În plus, trebuie să o coroborăm cu afirmația „Un învățământ superior performant nu se poate clădi decât pe un învățământ preuniversitar performant“.

Învățământul superior de masă a deschis porțile universităților unor absolvenți de liceu care, în condițiile unui examen de admitere,

n-ar fi ajuns studenți niciodată. Finanțarea de bază per capita nu ne-a permis să lăsăm repetenți, pentru că finanțarea facultății depindea de numărul celor care treceau în anul următor. Totodată, acest tip de finanțare s-a transformat într-o preocupare de a atrage cât mai mulți studenți, indiferent de nivelul lor de pregătire, ceea ce a condus și la scăderea interesului acestora de a învăța în timpul școlii. Astfel se închide cercul. Elevi care nu s-au omorât cu învățătura intră la facultate, iar noi trecem în anul următor studenți care n-ar trebui să treacă. Iar, ce este mai grav, unii dintre aceștia ajung suplinitori în învățământul preuniversitar. Sigur, există și excepții, dar multe dintre acestea pleacă să studieze în alte țări sau, în orice caz, nu-și aleg ca profesie învățământul.

Pentru că am deschis discuția despre finanțare, se pune întrebarea: „Este suficientă finanțarea învățământului?“ Evident, nu! Fără să mă leg de vestitul 6% din PIB, pe care nu știu când îl vom obține, chiar cu creșterile salariale anunțate, mă voi referi la altă măsură, PIB-ul per capita. Acesta este folosit în rapoartele OECD (România nu este încă membră). Pentru comparație, voi lua anul de referință 2013, raportările făcându-se cu o întârziere de trei ani. Conform Raportului CNFIS din 2014, în 2013 finanțarea medie pe student (s-au luat în considerare toate ciclurile de învățământ superior) a fost de 5.399 de lei. La cursul mediu al dolarului din acel an a însemnat 1.622 USD. Având în vedere că România nu se poate compara, ca putere

economică, cu țări care investesc pe cap de student peste 16.000 USD, voi folosi altă măsură, respectiv PIB-ul pe cap de locuitor la puterea de cumpărare a dolarului din țara respectivă (PPP). Așa mi se pare corect. În România, acest PIB/capita (PPP) a fost de 14.400 USD în 2013 (sursa: CIA World Factbook/2015). Rezultă, făcând o simplă împărțire, că România a alocat pe cap de student 11,26% din PIB/capita (PPP). Media pe țările UE (membre OECD) este de 40% (sursa: raportul OECD „Education at a Glance/2016“). Deci de 3,5 ori mai mult! Q.E.D.

Dar este creșterea finanțării singura soluție? Nu cred. Reformarea sistemului de învățământ superior prin orientarea acestuia în creșterea standardelor de calitate și a performanțelor academice trebuie să însoțească creșterea finanțării acestuia. Cu riscul de a-i supăra pe unii colegi, trebuie să spun că finanțarea pe criterii de calitate și performanță va conduce la dispariția unor universități. Scăderea curbei demografice va accentua acest fenomen, afectând în primul rând universitățile private, dar nu sunt ferite nici cele publice, în ciuda păstrării numărului de locuri bugetate din ultimii ani.

O altă schimbare ce se impune pentru creșterea calității absolvenților noștri este renunțarea la finanțarea per capita anuală. Trebuie trecut la finanțarea pe cicluri de studii, măsură prevăzută în Legea Educației, dar neaplicată încă.

À bon entendeur, salut!